

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻ ԳԻՒՏԸ Զ ԴԱՐՈՒՆ ՄԷՁ.

Մեք այն հնասէրներէն չեմք որ մտքերն ին դրած են թէ այժմու նոր գիւտերուն մեծ մասը իրօք նոր չեն, այլ հին ատեններէ արդէն ճանչցուած: Այս տեսակ հնասիրութեամբ վիճաբանողները աւելի Յոյներն են, որ կըսեն թէ եւրոպացիք ոչ միայն հին ատենը, այլ եւ այժմ իրենց գիւտերը նախնի Յունաց գրուածքներէն կհանեն ու նոր գիւտի տեղ կծախեն: — Այսու ամենայնիւ զարմանալի բան է մօտերս Մանչէսթէր քաղաքին ուսումնական մէկ ժողովոյն մէջ կարգացուած տեղեկութիւնը, որով կհաստատեն թէ Լուսանկարը ոչ թէ Տակէռին հնարքն է՝ մեր ժամանակը գտնուած, այլ Պանսէլենոս անունով յոյն իմաստնոյն, որ ծնած է եղեր Թեսալոնիկէ (Սկլանիկ) քաղաքը 441-ին, եւ մեռած է Աթոս (Այնորոզ) լեռը 521-ին:

Կըսեն թէ Տակէռ ճամբորդութիւն մը բրած կլինի Աթոս լեռը, եւ այնտեղը ձեռք կզգէ հին ձեռագիր մը այս վերնագրով. «Քիմիական խրատք Պանսէլենոսի կրօնաւորի որ ի Պեկրիգեայ Կ-Պօլսոյ՝ գրեալք յամի Տեառն 1052, յամսեանն փետրուարի, ի սուրբ մենաստանիս Դիոնիսեայ». եւ այս ձեռագրիս մէջ տեղով գրուած է եղեր Լուսանկարի գիւտը՝ առեւսպոսիւն (յունարէն իլիօթիփիւ) անունով: Այս գրքին խօսքերը պարզ եւ յատուկ չեն կըսեն. եւ սակայն գործիք մը կայ բաւական աղէկ ստորագրուած մէջը, եւ Տակէռի գործիքին նման: Այս գործիքը պղնձէ գունտ մի է անագած, ու Սամոթրակէի սեւ ներկով ներկուած: Վրան երկու

դռնակներ կան հաւասարաչափ մեծութեամբ բացուած, մէկը առջեւը եւ միւսը ետեւը: Գնտին մէջտեղը ճերմակ ապակիէ ռոպնաձեւ մը կայ՝ առարկաները մեծցնող, անկից երկու մատ հեռու դէպ ի առջեւը հայլի մը կայ փայլուն պղնձէ. երեք մատ անդին դեղին ապակի մը ռսկեղօծ, անկից ալ հեռու կանաչ ապակի: Արեւատալութիւնը կլինի կըսէ՝ արծաթաղօծ պղնձէ տախտակներու վրայ: Գործողութիւնը սկսելէն առաջ այն տախտակները կմաքրեն ու կլղկեն, եւ յետոյ երկու տեսակ նիւթի կմօտեցնեն: Այս նիւթոց անուններուն յունարէնները մեղք որ չեն հասկըցուիր. բայց կարելի է կարծել թէ իօս եւ պրոս ըսուած քիմիական նիւթերն են, որ գտնուեցան 1812-ին եւ 1826-ին: Պղնձէ տախտակը դեղին ու կանաչ ապակիներուն մէջտեղը գնելէն վերջը՝ գնտին դռնակները կփակեն, յետոյ երբոր կբանան՝ այն տախտակը սնդիկի մէջ կընկղմեն, եւ բնագրին նման գաղափարը կելլէ եղեր վրան:

Այս բացատրութիւնները որքան ալ մութ եւ անբաւական երեւին, հաւանական կերելի որ գտնէ Տակէռ (եթէ Աթոս լեռը գնացեր է) իրեն գիւտը՝ այսինքն այժմու Լուսանկարը հնարելու ատեն այսպիսի նախընթաց փորձառութիւններ ու տեղեկութիւններ ունեցած է. այսու ամենայնիւ իւր աշխատանքը եւ արդիւնքը միշտ մեծ է եւ գովելի, եւ անունը անմահացնելու արժանի, ինչպէս որ անմահացած են Նիէփսի, Փորթայի եւ Թալպոթի անունները՝ նոյն Լուսանկարին պէսպէս մասանցը գիւտերովը:

